

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНИЙ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОМПОЗИЦІЯ

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь _____ **молодший бакалавр**
(назва освітнього ступеня)

галузь знань _____ **01 Освіта / Педагогіка**
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність _____ **014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)**
(спеціалізація) *(код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))*

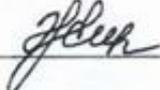
освітня програма _____ **«Середня освіта: образотворче мистецтво»**
(назва освітньої програми)

тип дисципліни _____ **обов'язкова**
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

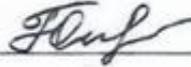
ПОГОДЖЕНО:
Гарант освітньої програми

Г.С.Паньків
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:
кафедрою музичного та образотворчого
мистецтв
протокол № 11 від 25.05.2021
Завідувач кафедри

Ж.С.Сироткіна
(підпис, ініціали, прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Голова ради з якості вищої освіти
педагогічного факультету

Ю.І.Сич
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: Пастир Іван Васильович кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв ІДГУ.

Рецензенти програми: Паньків Ганна Степанівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв ІДГУ;

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	Лекції:	
	12	4
Модулів:	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 120	48	8
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1	Лабораторні заняття:	
Семестр: 2	Семінарські заняття:	
Тижневе навантаження (год.):	Консультації:	
- аудиторне: 3		
- самостійна робота: 3	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: залік		
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	60	108

1. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення дисципліни – нормативно-правові та методологічні засади системи загальної середньої освіти, функціонування навчальних закладів, їх типи; вікові особливості дітей, специфіка професійної діяльності асистента (з образотворчого мистецтва) вчителя закладу загальної середньої освіти.

Метою навчальної дисципліни є адаптація першокурсників до умов навчання у вищому педагогічному закладі освіти, розкриття перед студентами перспективи і шляхів оволодіння професійною діяльністю, теоретичне та практичне опанування студентами основ професії асистента (вчителя) закладу загальної середньої освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальний матеріал курсу спирається на базові положення педагогіки загальної, художньої педагогіки, загальної та дитячої психології, теорії мистецтва.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

Інформація про компетентності та програмні результати навчання за дисципліною

Шифр	Назва
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 3	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 4	Уміння працювати самостійно.
ЗК 5	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК 8	Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, використання відкритих ресурсів, інформаційно-

	комунікаційних та цифрових технологій.
ЗК 9	Здатність до логічного, абстрактного та нестандартного мислення, до застосування методів аналізу, синтезу, пошуку нових ідей
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	
СК 4	Здатність виховувати в учнів любов і потребу в праці, усвідомленого та творчого ставлення до неї, вироблення прагнення й уміння постійно вдосконалювати свою професійну майстерність.
СК 5	Здатність до використання предметних знань, до інтеграції предметних знань мистецької освітньої галузі, до добору й застосування доцільних форм, методів та засобів навчання.
СК 7	Здатність до теоретичного освоєння мистецької спадщини, фахової орієнтації у сучасному світовому та українському образотворчому просторі.
СК 8	Знання основних понять теорії образотворчого мистецтва, усвідомлення теоретичних основ образотворчої грамоти на рівні, необхідному для сприймання та оцінки художнього образу.
СК 9	Володіння образотворчою грамотою засобами художньої виразності й технологічними прийомами створення художніх об'єктів на рівні, необхідному для сприймання, оцінки та створення художнього образу.
СК 12	Здатність здійснювати творчу, художньо-педагогічну, культурно-просвітницьку, організаторську та художньо-естетичну діяльність, спрямовану на духовний і культурний розвиток особистості та суспільства загалом.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН 4	<i>Здатність оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності, застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту мистецької освітньої галузі під час підготовки та проведення навчальних занять з образотворчого мистецтва.
ПРН 6	<i>Знати, розуміти і реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання образотворчого мистецтва, художніх технологій у закладах освіти для забезпечення формування в учнів основ образотворчості;
ПРН 10	<i>Розуміти та цінувати</i> різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.
ПРН 11	<i>Знати</i> основні поняття теорії образотворчого мистецтва; <i>усвідомлювати</i> основи образотворчої грамоти, виражальні засоби, техніки, матеріали та основи технології графіки, живопису, скульптури, прикладного мистецтва на рівні, необхідному для сприймання, оцінки та створення художнього образу.
ПРН 13	<i>Демонструвати</i> вільне володіння прийомами лінійного, конструктивного, тонового, силуетного, живописного, об'ємно-пластичного зображення, засобами художньої виразності (колір, малюнок, світлотінь, виразність фактури та силуету, композиція), що дозволяє передавати на площині кольорове багатство, об'ємність предметів, якісну матеріальну різноманітність, простір, глибину кольорово-повітряного середовища.
ПРН 16	<i>Здатність</i> креативно мислити, розвивати асоціативно-образне мислення, фантазію, уяву, спостережливість, зорову пам'ять, художній смак; розвивати сприйняття кольору та форми в художньо-творчій діяльності.
ПРН 17	Здатність до творчого пошуку й реалізації нових ідей, до самопрезентації та

	представлення результатів своєї професійної діяльності, зокрема засобами цифрових технологій
--	--

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
ЗК 3	ПРН 4,6,10,11	ПРН 4,6,10,13,16,17,18		
ЗК 4	ПРН 11	ПРН 4,6,13,		ПРН 16,17
ЗК 5		ПРН 4,6,10,11,13,16,17,18	ПРН	ПРН 16
ЗК 8		ПРН 17	ПРН	ПРН 17
ЗК 9	ПРН 6,11,	ПРН 4,6,10		ПРН 13,16
СК 4	ПРН 10,11	ПРН 6,13,18	ПРН 16,17	
СК 5		ПРН 4,6,10,11, 13,16	ПРН 10,	ПРН 16,17
СК 7	ПРН 6,11	ПРН 6,10,16	ПРН 10	ПРН 16
СК 8	ПРН 4,6,11	ПРН 12,13,16	ПРН 9	ПРН 16
СК 9	ПРН 4,6,11	ПРН 6,11,13,16,17		ПРН 13,17
СК 12	ПРН 11	ПРН 4,6,10,11,13,16	ПРН 10	ПРН 16,17

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)				Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (лабораторні)	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Практичні (лабораторні)	Самостійна робота	
1	Тема 1. Введення до теоретичних основ композиції.	2	2		4	2	2		4	
2	Тема 2. Види композиції. Формальні ознаки композиції.	10	2	8	8	4		4	6	
3	Тема 3. Рух і рівновага у композиції.	12	2	10	18				36	
4	Тема 4. Лінійно-просторові та тональні композиції.	10	2	10	16	4	2	2	32	
5	Тема 5. Особливості станкової композиції.	16	2	14	10	2		2	20	
6	Тема 6. Аналіз та інтерпретація художнього твору. Побудова та оформлення твору.	10	2	6	4				10	
4 кредити		Разом:	60	12	48	60	12	4	8	108

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Введення до теоретичних основ композиції.

Предмет дисципліни «композиція». Композиція як галузь мистецтва та навчальна дисципліна. Мета і завдання курсу. Поняття композиції. Історичний контекст формування поняття «композиція» в образотворчому та прикладному мистецтвах. Закони, правила, прийоми та засоби композиції. Сутність формальної композиції.

Тема 2. Види композиції. Формальні ознаки композиції.

Види формату та принципи його вибору. Композиційний, геометричний та зоровий центр. Компонівка. Поняття золотого перетину. Напрямки руху в композиції. Діагоналі формату, їх психологічне сприйняття. Організація композиційного центру. Пошук композиційного вирішення. Аналіз форми та способів її заповнення елементами (геометричні та їх поєднання).

Тема 3. Рух і рівновага у композиції.

Статика і динаміка. Симетрія та асиметрія. Динаміка геометричних форм. Рівновага у композиції. Важкість і легкість. Поняття відкритої та замкненої композиції. Пляма як виразний засіб композиції. Рівновага абстрактних форм, формальна композиція. Поняття ритму і метру. Види ритму в композиції. Ритмічний, метричний ряди. Періоди рядів. Складні види симетрії (дисиметрія, антисиметрія тощо).

Тема 4. Лінійно-просторові та тональні композиції.

Поняття площинної, об'ємної та просторової композиції. Передача тривимірності на площині. Принципи перспективи. Прийом перекриття. Масштаб і пропорції. Абрис та силует. Тональні відношення як основа образотворчої композиції. Поняття акценту, принципи його створення. Принципи гармонізації кольорового контрасту (ахроматизація, проміжні кольори, ахроматичний фон, взаємопроникнення елементів тощо).

Тема 5. Особливості станкової композиції.

Натюрморт як самостійний жанр образотворчого мистецтва. Види натюрмортів.

Композиція пейзажу. Пейзаж як складова частина картини і як самостійний жанр мистецтва. Ідейно-смісловий зміст пейзажу. Види пейзажу. Композиція портрету. Портрет в тематичній картині. Види портретів. Основні закономірності побудови композиції портрета. Портрет і портретна схожість. Передача внутрішнього стану зовнішніми характеристиками. Образ і психологія у портреті. Фігуративна тематична композиція. Основні закономірності, правила, прийоми і засоби композиційної побудови.

Тема 6. Побудова та оформлення твору.

Поняття композиційного аналізу. Класичні композиційні схеми. Кадрування. Активні лінії та зони композиції. Оформлення художнього твору. Рама та її композиційне значення. Паспарту та принципи його виготовлення.

Тематика практичних (лабораторних) занять.

№	Тема	Назва	Кількість годин
1.		Завдання 2.1. Створити формальну композицію з виділенням центру (окрема форма).	4

2.	Тема 2	Завдання 2.2. Створити формальну композицію з виділенням центру (форма і фон).	4
3.	Тема 3	Завдання 3.1. 3 простих геометричних фігур (трикутник, прямокутник, коло, лінії..) методом аплікації створити 3 (три) композиції (статика, динаміка, рівновага).	2
4.		Завдання 3.2. Виконати по 3-5 плямових начерків статичних і динамічних композицій, 3-5 композицій на передачу важкості та легкості.	4
5.		Завдання 3.3. Виконати 3-5 начерків композиції («Відтворення музичних ритмів»/ орнаментальні композиції) з різними метричними повторами.	4
6.	Тема 4.	Завдання 4.1. Виконати по 3-5 лінійних начерків площинних, рельєфних, просторових та об'ємно-просторових композицій.	6
7.		Завдання 4.2. Виконати композицію з трьох споріднених кольорів (чверть кольорового кола - на вибір);	2
8.		Завдання 4.2. Виконати кольорову композицію з контрастних кольорів;	2
9.	Тема 5.	Завдання 5.1. Створити образ в натюрмортному жанрі.	4
10.		Завдання 5.2. Створити образ в пейзажному жанрі:	2
11.		Завдання 5.3. Створити образ в портретному жанрі.	4
12.		Завдання 5.4. Ілюстрація. Створити ілюстрацію до казки.	4
13.	Тема 6.	Завдання 5.1. На прикладі репродукцій виконати композиційний аналіз 3-5 художніх творів	6
Всього			48

Організація самостійної роботи студентів.

Загальний обсяг самостійної роботи студентів з дисципліни «Композиція» становить 60 год. для денної форми навчання та 108 годин заочної форми навчання.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з дисципліни:

- виконання композиційних вправ;
- виконання композицій;
- підготовка презентацій;
- підготовка студентів до проведення поміжного (модульного) контролю та екзамену.

№	Тема	Назва	Кількість годин
1.	Тема 1	Завдання 1. Опрацювати літературу за темою. Підготуватись до модульної к/р	4
2.	Тема 2	Завдання 2.1. Створити формальну композицію з виділенням центру (окрема форма).	4
3.		Завдання 2.2. Створити формальну композицію з виділенням центру (форма і фон).	4
4.		Завдання 3.1. 3 простих геометричних фігур (трикутник,	4

	Тема 3	прямокутник, коло, лінії..) методом аплікації створити 3 (три) композиції (статика, динаміка, рівновага).	
5.		Завдання 3.2. Виконати по 3-5 плямових начерків статичних і динамічних композицій, 3-5 композицій на передачу важкості та легкості.	4
6.		Завдання 3.4. Створити в кольорі декоративну композицію «Музичні інструменти».	10
7.	Тема 4.	Завдання 4.1. Виконати по 3-5 лінійних начерків площинних, рельєфних, просторових та об'ємно-просторових композицій.	
8.		Завдання 4.2. Виконати композицію з трьох споріднених кольорів (чверть кольорового кола - на вибір)/ Виконати кольорову композицію з контрастних кольорів;	6
9.		Завдання 4.3. Виконати вправи на гармонізацію контрастних кольорів (ахроматизація, проміжні кольори, ахроматичний фон, взаємопроникнення елементів). Рекомендується застосувати один композиційний мотив для усіх вправ. Матеріал: папір, графічні матеріали за вибором (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш тощо).	10
10	Тема 5.	Створити 2 ескізи (на вибір).	10
11		Завдання 5.1. Створити образ в натюрмортному жанрі.	
12		Завдання 5.2. Створити образ в пейзажному жанрі:	
13		Завдання 5.3. Створити образ в портретному жанрі. Завдання 5.4.: Ілюстрація. Створити ілюстрацію до казки.	
14	Тема 6.	Завдання 5.1. На прикладі репродукцій виконати композиційний аналіз 3-5 художніх творів	4
		Всього	60

Здобувач освіти може запропонувати свою тему для написання реферату у відповідності до особистих науково- дослідних інтересів та погодити її з викладачем. Також за бажанням студент може написати декілька рефератів протягом семестру для підвищення загальної оцінки за курс.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: усне опитування, тестування.

6.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота

6.3. Форми підсумкового контролю: залік.

6.4. Засоби діагностики результатів навчання: подаються в силабусі навчальної дисципліни.

6.5. Критерії оцінювання результатів навчання: подаються в силабусі навчальної дисципліни.

Проміжний і підсумковий контроль

Форма проміжного контролю. Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової роботи (на платформі Google Classroom.).

Зразок питань для модульної контрольної роботи

1. Вихідні положення побудови системи освіти України.
2. Характеристика основних навчально-виховних закладів.

3. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні.
4. Основні принципи управління навчально-виховними закладами освіти.
5. Поняття про художнє навчання в сучасному суспільстві.
6. Прийоми керівництва в різних вікових групах.
7. Здійснити анотування наукової статті зі спеціальності.

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на практичних заняттях та результати самостійної роботи. Нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/polozhennja_pro_porjadok-ocinjuvannja-rivnja-navchalnyh-dosjahrenn-zi-zminamy.pdf

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Ноутбук, проектор, веб- сервіс Google Classroom.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела.

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. Пер. с англ. М.: Архитектура-С, 2007. 392.
2. Голубева О. Л. Основы композиции. М.: Сварог и К, 2008. 144 с.
3. Житкова Н. Ю. Композиція. К.: вид-во КНУБА, 2008. 120 с.
4. Касьян Т. К. Композиція. Черкаси: вид-во ЧНУ, 2012. 88 с.
5. Кириченко М.А., Кириченко І.М. Основы образотворчої грамоти. К.: Вища школа., 2002. 190 с.
6. Михайленко В. Є. Основы композиции. К.: Каравелла, 2008. - 304 с.
7. Пастир І.В. Основы композиції образотворчого мистецтва. Навчально-методичний посібник для студентів гуманітарних художньо-графічних факультетів/І.В.Пастир. – Одеса, 2013. – 273 с.
8. Писанко М. М. Рух, простір і час в образотворчому мистецтві. К.: Мистецтво, 2000. 128 с.
9. Поліщук Л. К. Основы об'ємно-просторової композиції. Ів.Фр.: вид-во ІФНТУНГ, 2010.-100 с.
10. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. — 112 с.

Додаткова

11. Бідняк М. М. Архітектурна композиція. Львів: «Львівська політехніка», 2011. 152 с.
12. Бродецкий А.Я. Внеречевое общение в жизни и в искусстве: Азбука молчания / А.Я.Бродецкий// Учеб. пособие для творческих учеб. заведений, фак. педагогики и психологии: М., 2000. – 192с.
13. Виппер Б. Р. Введение в историческое изучение искусства. Москва: Изобразительное искусство, 1985. 288 с.
14. Волков Н. Н. Композиция в живописи. Москва: Искусство, 1977. 410 с.
15. Гребенюк Г. Є. Основы композиції та рисунка. К.:Техніка, 2000.- 224 с.
16. Ростовцев Н.Н. История методов обучения рисованию. М.: Просвещение, 1982. — 240 с.
17. Ковалев Ф. В. Золотое сечение в живописи. К.: Вища школа, 2000.144 с.
18. Паньків Г. С. Втілення означень багатовимірності в творах В.А. Гегамяна //Дизайн-освіта 2008: умови адаптації до європейського освітнього простору: Збірник матеріалів Всеукраїнського науково-методичної конференції. Харків: ХДАДМ, 2008. С. 110–111.
19. Паньків Г. С. Особливості застосування «доперспективних» признаков просторовості в роботах В. А. Гегамяна (1925-2000). // Молодий вчений. 2018. №3. С. 34 — 39.
20. Паньків Г. С. Образна геометрія як визначний принцип рішення композицій В. А. Гегамяна // Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Становлення образотворчого мистецтва в сучасному соціокультурному просторі» та семінару-практикуму «Сучасна концепція академічного рисунку і живопису». Луганськ: Луганськ-Арт, 2008. С. 80–86.

21. Панофски Э. Перспектива как «символическая форма». Готическая архитектура и схоластика / Пер. с нем. И. Хмелевских, Е. Козиной; пер. с англ. Л. Житковой. Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2004.
22. Пастырь И.В. Креативность познания композиции изобразительного искусства / И.В.Пастырь. – Измаил: РИО ИГГУ. – 2005. – 148 с.
23. Пастир І.В. Творче становлення фахівця у візуальному мистецтві /І.В.Пастир// Навч.-метод. пос.. – Одеса, 2011. – 198 с.
24. Пастир І. В. Основи педагогіки художньої творчості / І.В. Пастир: монографія. Ізмаїл: СМІЛ, 2018, 444 с.
25. Раушенбах Б. В. Пространственные построения в живописи. Москва : Наука, 1980. 288 с.
26. Шевченко В. Я. Композиція плаката. Харків. 2007. 100 с.
27. Шорохов Е. В. Композиция: Учеб. для студентов худож.-граф. фак. пед. интов. М.: Просвещение. 1986. 207 с.

Інформаційні ресурси

1. Натюрморт. Режим доступу: <http://www.cavespirit.com/node?page=6>
2. Плакат. Режим доступу: <http://www.ukr-print.net/article/702.htm>
3. Словник образотворчого мистецтва. Режим доступу: <http://slovari.yandex.ua/~книги/Словарь%20изобразительного%20искусства/Плакат>
4. <http://www.spadshina.com.ua> – українська спадщина;
5. <http://namu.kiev.ua/> – Національний художній музей України;
6. <http://honchar.org.ua/pro-muzej/> – Український центр народної культури “Музей Івана Гончара”;
7. <http://www.mundm.kiev.ua/>–Національний музей українського народного декоративного мистецтва;
8. <http://www.derev.org.ua/index.html> – дерев'яні храми України

11. ДОПОВНЕННЯ ТА ЗМІНИ, ВНЕСЕНІ ДО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ В 20_/ 20_Н.Р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри до початку навчального року